

DOOR TAAL DE WERELD ONTMOETEN

Met de komst van de definitieve conceptkerndoelen Nederlands krijgen basisscholen de kans hun taalonderwijs betekenisvoller en samenhangender vorm te geven, wat broodnodig is om de hardnekkige zorgen over taalontwikkeling aan te pakken. Maar hoe begin je?

De grote opdracht van het taalonderwijs is om leerlingen te stimuleren zich te ontwikkelen tot taalcompetente burgers. Zo kunnen zij deelnemen aan een geletterde samenleving waarin mensen met verschillende talen en achtergronden samenleven (SLO, 2025). Taalcompetentie blijkt uit de manier waarop iemand in staat is teksten te lezen en begrijpen, te spreken en te luisteren, gesprekken te voeren en te schrijven.

Uit onderzoek blijkt dat deze taalvaardigheden voor een belangrijk deel op dezelfde kennis en processen steunen. Door deze samenhang te benutten, versterken ze elkaar en verbetert de taalontwikkeling van leerlingen (Van der Hoeven et al., 2022). Wanneer je dit binnen betekenisvolle en functionele contexten doet en jeugdliteratuur of rijke teksten als uitgangspunt gebruikt, ervaren leerlingen dat taal en lezen plezier kunnen brengen (Van Koeven & Smits, 2020). Het verbeteren van de taalontwikkeling is urgent. Na de dalende leesvaardigheid blijkt ook de schrijfvaardigheid van leerlingen aan het einde van leerjaar 2 van het voortgezet onderwijs onvoldoende te zijn; 83% van deze leerlingen haalt referentieniveau 1F en slechts 39% haalt 2F (PISA-2022; Inspectie van het Onderwijs, 2025). Het belang van het in samenhang werken aan taalvaardigheden is dus groot.

Meer samenhang

Als een team nog werkt met aparte methodes voor de verschillende onderdelen van het leergebied, bijvoorbeeld een methode voor voortgezet technisch lezen, begrijpend lezen en taal, dan kan de stap naar betekenisvol en samenhangend taalonderwijs als groot worden ervaren. Het boek 'Door taal de wereld ontmoeten' (hierna afgekort als DTDWO) biedt hand-

vatten in de vorm van basisprincipes om hiermee aan de slag te gaan. DTDWO benadert taalonderwijs holistisch: leerlingen lezen, luisteren, denken, praten en schrijven in samenhang binnen brede contexten. Ze ontmoeten de wereld door taal! Het is een flexibele aanpak in plaats van een vaste methode, waardoor leerkrachten meer autonomie krijgen. Zij kunnen inspelen op de actualiteit, de inhouden van andere leergebieden – zoals bijvoorbeeld wereldoriëntatie en burgerschap – en vragen van leerlingen. Zo hebben leerkrachten de ruimte om teksten echt te doorgronden en er meerdere doelen aan te verbinden. Leerkrachten leren hoe ze stap voor stap hun taalonderwijs kunnen versterken. Hierdoor zou de aanpak op termijn de methodes voor voortgezet technisch

Tips

- ✓ *Schep helderheid en focus: zorg voor een gezamenlijke koers en visie.*
- ✓ *Stimuleer de verbinding met andere vakgebieden, zoals wereldoriëntatie en burgerschap.*
- ✓ *Creëer een veilige leeromgeving: organiseer scholing en schep ruimte om samen te leren. Moedig experimenteren aan en begeleid bij ongemak. Help leerkrachten door de leerkuil!*
- ✓ *Monitor: ondersteun bij het opzetten van het systematisch volgen van de taalontwikkeling m.b.v. observaties en formatieve feedback.*
- ✓ *Betrek de omgeving: ouders, bibliotheek en andere relevante partners.*
- ✓ *Vier successen!*

"Door samen te leren, te experimenteren en zo te onderzoeken wat werkt op jullie school, kunnen jullie onderbouwde beslissingen nemen."

en begrijpend lezen kunnen vervangen en als aanvulling op de taal- of wereldoriëntatiemethode gebruikt kunnen worden.

Basisprincipes

De evidence-informed aanpak hanteert zeven basisprincipes die als het ware de ingrediënten voor taalonderwijs vormen:

1. Gebruik rijke teksten en boeken binnen betekenisvolle en functionele contexten.
2. Leer leerlingen denken en praten over interessante inhoud.
3. Leer leerlingen tekststructuren herkennen.
4. Leer leerlingen teksten gebruiken met een doel en bewaak de kortste weg naar Rome.
5. Leer leerlingen hoe ze tot tekstbegrip kunnen komen.
6. Zorg voor constante actieve betrokkenheid en integreer lezen, praten én schrijven.
7. Stem af op verschillen.

Bij elk principe krijgen leerkrachten hulpmiddelen, voorbeelden en tips, waaronder manieren om thuistalen te benutten.

Begin klein

Het werkt het best om kleine stapjes te zetten. Start bijvoorbeeld met het vervangen van één begrijpend leesles per week door het lezen van een rijke tekst pas-

send bij bijvoorbeeld het wereldoriëntatie- of burgerschapsthema. Op deze manier kunnen de leerkrachten ervaring opdoen en de aanpak in de vingers krijgen. Wanneer leerkrachten merken wat het luisteren en lezen van rijke teksten doet met de motivatie en het plezier van leerlingen en zich zelfverzekerder gaan voelen, kun je een tweede les vervangen. De ervaring leert dat sommige leerkrachten eerst wat voorzichtig zijn met loslaten van methodes. Door als team samen te leren en te experimenteren, groeit het competentiegevoel van leerkrachten en daarmee het lef om los te laten. De IB/KC'er is een belangrijke facilitator in dit proces. Door goed te luisteren, inhoudelijke gesprekken over de basisprincipes en de vertaling naar de klas te faciliteren, lessen te observeren en gerichte feedback en feedup te geven, kan de IB/KC'er niet alleen de ontwikkeling volgen, maar ook aanmoedigen en bijsturen. Door samen te leren, te experimenteren en zo te onderzoeken wat werkt op jullie school, kunnen jullie onderbouwde beslissingen nemen over de aanpassingen die jullie gaan doorvoeren. Die beslissingen leiden tot schoolbrede afspraken, waardoor het onderwijs duurzaam versterkt kan worden.

Voorwaarden voor succes

Voor een succesvol verandertraject naar betekenisvol en samenhangend taalonderwijs zijn enkele voorwaarden essentieel. Een heldere visie en motivatie zijn

nodig, evenals ruimte voor experimenteren en leren – met voldoende tijd om nieuwe kennis en vaardigheden op te bouwen en te reflecteren op het eigen handelen. Schoolleiders en IB/KC'ers spelen hierbij een belangrijke rol door rust, focus en tijd te creëren, want veranderen vraagt om lef en geduld; een snelle oplossing bestaat niet.

Ook voor leerlingen gelden voorwaarden om tot leren te komen: vloeiend kunnen lezen, een brede woordenschat, kennis van de wereld én vaardigheden als zelfregulatie, spreek- en schrijfdurf, leesidentiteit en steun vanuit hun omgeving. De aanpak biedt handvaten om zowel het team als leerlingen te ondersteunen in dit proces.

De taalontwikkeling volgen

Nadat teams aan de slag zijn gegaan met het versterken van hun taalonderwijs en hun leerlingen het plezier in taal en lezen hervinden, klinkt na een poosje onherroepelijk de vraag 'Hoe weten we nu of we aan alle doelen voldoen?' Dat is het moment om samen na te denken over het volgen van de taalontwikkeling. Het volgen van de taalontwikkeling is niet alleen een essentieel onderdeel maar ook een wettelijke plicht. Het is belangrijk dat je, samen met leerlingen, leert om tijdens en na de lessen systematisch informatie te verzamelen en te analyseren om inzicht te krijgen in hun groei en om vervolgacties te bepalen. Dat noemt men formatief handelen. Observeren is daarbij belangrijk, maar ook het evalueren van taken waarbij taalproductie – spreken of tekenen/schrijven – nodig is. Het formuleren van criteria bij een taak, zowel op inhoud als op de vorm, helpt hierbij. Door leerlingen actief te betrekken bij het beoordelen van en het reflecteren op hun eigen werk, met behulp van die criteria, ontwikkelen zij niet alleen hun taalvaardigheid, maar ook zelfregulatie en kwaliteitsbesef.

De rol van de IB/KC'er

De IB/KC'er kan op de volgende manieren zijn team ondersteunen bij de implementatie:

- Creëer visie en ruimte: Zorg voor een heldere, gezamenlijke visie en focus op het taalonderwijs. Faciliteer voldoende tijd en rust binnen het team om te experimenteren en te reflecteren, want succesvolle verandering vraagt om geduld en een veilige leeromgeving.
- Verbind inhoud en ontwikkeling: Ondersteun het team door professionalisering te organiseren en de verbinding te stimuleren tussen het taalonderwijs en leergebieden, zoals wereldoriëntatie en burgerschap. Dit maakt de aanpak holistisch en het leren betekenisvoller voor zowel leerkrachten als leerlingen.
- Monitor via formatief handelen: Speel een leidende rol bij het opzetten van een systematische monitoring van de taalontwikkeling via formatief handelen. Help leerkrachten bij het verzamelen van informatie met behulp van observaties en spreek- en schrijftaken en leer hen hoe ze hier vervolgacties aan kunnen verbinden. Betrek leerlingen actief bij het reflecteren op hun eigen groei. ■

Meer lezen? Kijk op www.instondo.nl

Samenvatting

De nieuwe kerndoelen Nederlands geven scholen ruimte voor betekenisvol, samenhangend taalonderwijs met rijke teksten en actieve betrokkenheid. Met zeven praktische basisprincipes helpt 'Door taal de wereld ontmoeten' teams samen te groeien. Een heldere visie, lef en tijd zijn essentieel; de IB/KC'er ondersteunt het team in dit proces, zodat taalplezier en ontwikkeling centraal staan.

Linda Vaessen-Moonen is docent Nederlands op Hogeschool de Kempel, auteur en trainer. Zij schreef het boek 'Door taal de wereld ontmoeten' (Boom, 2025).